

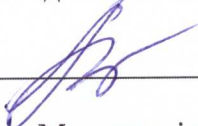
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

**Методичні рекомендації
з підготовки здобувачів вищої освіти до
атестаційного екзамену
«Іноземна мова І і переклад»**

рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>035 Філологія</u>
освітня програма	<u>англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова:</u>
спеціалізація	<u>035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська</u>

Методичні рекомендації схвалено
на засіданні кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.
Протокол від “27” червня 2025 року № 17

Завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

 Олександр РЕБРІЙ

Методичні рекомендації схвалено
на засіданні кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови
Протокол від “26” червня 2025 року № 21

Завідувач кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови

 Ірина МОРОЗОВА

Методичні рекомендації погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземних мов
Протокол від “30” червня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету іноземних мов

 Анна КОТОВА

Харків – 2025

ВСТУП

Методичні рекомендації з підготовки до атестаційного екзамену «Іноземна мова I і переклад» складено відповідно до освітньо-професійної програми «Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова» для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня спеціальності «035 Філологія» спеціалізації «035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

Метою проведення атестаційного екзамену з навчальної дисципліни «Іноземна мова I і переклад» є перевірка сформованих навичок та вмінь з іноземної мови та перекладу.

Програма комплексного атестаційного екзамену «Іноземна мова I і переклад» складена на основі навчального плану підготовки бакалаврів за означеною ОП.

Основним завданням навчальної дисципліни є здійснення комплексної перевірки ступеня засвоєння студентами змісту фахових дисциплін та рівня сформованості у них професійних компетентностей у сфері іноземної мови та перекладу, що забезпечує інтегральне оцінювання їхньої готовності до фахової діяльності відповідно до вимог освітньої програми.

Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

А) Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати задачі і проблеми в галузі філології (лінгвістики та перекладу) під час виконання професійної діяльності або навчання, що передбачає вдале обґрунтування власних висновків, а також застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов.

Б) Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність вибудовувати і реалізовувати перспективні лінії інтелектуального, культурного, морального і професійного саморозвитку та самовдосконалення, розуміти основні принципи буття людини, природи, суспільства.

ЗК 2. Здатність працювати в команді та автономно, взаємодіяти з керівництвом, колегами та партнерами.

ЗК3. Здатність до пошуку, аналізу і оцінки інформації, необхідної для вирішення професійного та особистісного розвитку. Набуття навичок з інтерпретування інформації в усній формі, перекладання та реферування її письмово.

ЗК4. Здатність вільно спілкуватися державною мовою (усно і письмово).

ЗК5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Здатність приймати рішення в стандартних і нестандартних практичних ситуаціях і нести за них відповідальність.

ЗК7. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для вдосконалення професійної діяльності.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях з урахуванням міжкультурних аспектів комунікації.

ЗК9. Здатність спілкуватися англійською та другою іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою.

ЗК10. Здатність систематично виконувати домашні завдання, робити доповіді, реферати, науково-дослідні та проектні роботи будь-якого типу.

ЗК11. Здатність об'єктивно оцінювати свої індивідуальні психологічні особливості.

ЗК12. Здатність розуміти сутність і соціальну значущість своєї майбутньої професії, виявляти до неї стійкий інтерес.

ЗК13. Здатність розуміти і поважати різноманітність і мультикультурність суспільства.

В) Фахові компетентності:

ФК1. Здатність демонструвати знання з теорії та практики англійської та другої іноземної мов; усвідомлювати специфіку мовознавчого, перекладознавчого та літературознавчого компонентів; розуміти основні факти, концепції, проблеми в області філологічних знань.

ФК2. Здатність формувати судження про значення і сутність своєї професійної діяльності з урахуванням соціальних, професійних і етичних позицій.

ФК3. Здатність знаходити оригінальне застосування існуючих знань й умінь з обраної філологічної спеціалізації мовознавства, перекладознавства, літературознавства поряд з практичним розумінням того, як існуючі методи досліджень і аналізу застосовуються в філологічній науці для створення та інтерпретації нового знання.

ФК4. Здатність критично переосмислювати набутий досвід та новітні досягнення філологічної науки; оперувати сучасними методиками викладання іноземної мови, опираючись на здобуті мовні та соціо-культурні знання.

ФК5. Здатність до збирання й аналізу, систематизації фактів про основні періоди розвитку літератури країн мов, що вивчаються.

ФК6. Здатність професійно застосовувати накопичені знання з порівняльного дослідження англійської й української мов, вільно й ефективно оперувати спеціальною (мовознавчою, літературознавчою, перекладознавчою) термінологією для розв'язання професійних завдань. Здатність структурувати та оформляти результати дослідження згідно з вимогами до кваліфікаційних робіт у галузі лінгвістики, перекладу, методики викладання іноземних мов.

ФК7. Здатність працювати з художніми та літературними текстами, а також текстами офіційно-ділової і вузькогалузевої спрямованості, Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією.

ФК8. Здатність створювати усні й письмові фахові переклади з англійської і другої іноземної мови українською, з української мови англійською й другою іноземною мовами.

ФК9. Здатність розуміти структури мов, що вивчаються, їх зміст та функціонування, а також перекладати текстові документи певної тематики:

юридично-економічну, медичну, науково-технічну документацію, публіцистичні статті, художню літературу.

ФК10. Уміння використовувати різні види усної та письмової комунікації українською, англійською та другою іноземною мовами в професійній діяльності – у жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв’язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК11. Здатність ефективно формувати свою комунікативну стратегію та передбачати можливий розвиток подій у ситуаціях міжкультурного спілкування, користуватися різноманітними тактичними прийомами комунікації з урахуванням міжкультурної компетентності – знань звичаїв, традицій іншої культури, що забезпечує успішне спілкування між комунікантами і досягнення запланованого прагматичного ефекту.

ФК12. Здатність надавати консультації з дотримання норм літературної мови та культури мовлення, організовувати та керувати власним професійним розвитком у сфері перекладу та викладання англійської та другої іноземної мови.

ФК13. Здатність володіти загальноприйнятими нормами поведінки і моралі у міжособистісних та професійних стосунках і створення умов для їх дотримання під час процесу викладання, ведення ділових переговорів, укладанні угод, тощо.

ФК14. Здатність робити аналіз текстів з соціокультурним забарвленням, знаходити специфічну лексику й лексико-граматичні конструкції, притаманні мовам, що вивчаються.

ФК15. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі та перекладацькій діяльності, планувати, організовувати та проводити заняття з англійської та другої іноземної мови, а також оцінювати навчальні досягнення учнів.

Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні досягти таких **програмних результатів навчання**:

ПРН1. Використовувати українську та іноземні мови в усному та письмовому професійному спілкуванні, а також для організації ефективної міжкультурної комунікації; правильно використовувати систему мовних та мовленнєвих норм та правильно обирати комунікативну поведінку – таку, яка є адекватною ситуації спілкування.

ПРН2. Здійснювати пошук і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного і особистісного розвитку: добирати інформацію з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати, презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН3. Володіти основними традиційними і сучасними методами і засобами отримання, зберігання, переробки інформації; працювати з комп’ютером як

засобом управління інформацією; працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах.

ПРН4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення. Аналізувати робочу ситуацію, що склалася, здійснювати оцінку і корекцію власної діяльності, нести відповідальність за результати своєї роботи.

ПРН5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН6. Здійснювати мовну діяльність державною та іноземними мовами відповідно до цілей і ситуації спілкування в рамках тієї чи іншої діяльності.

ПРН7. Володіти соціокультурною компетенцією, що передбачає знання національно-культурних особливостей соціальної і мовної поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів користування цими знаннями в процесі спілкування.

ПРН8. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки. Знати систему іноземної мови, бути здатним до інтерпретації літературних, наукових, ділових, публіцистичних, фольклорних текстів, включаючи пам'ятники писемності.

ПРН9. Знати мову, її зміст, структуру та функціонування, а також мовні норми, в тому числі орфографічні і пунктуаційні, використовувати ці знання для висловлювання власної думки в усній і письмовій формах; вільно орієнтуватися в лінгвістичних та перекладацьких концепціях.

ПРН10. Ідентифікувати, класифікувати і аналізувати мовні одиниці різних мовних рівнів (фонетичного, морфологічного, синтаксичного, лексичного, стилістичного), визначати їх

взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН11. Використовувати державну та іноземні мови, що вивчаються, в усній та письмовій формах, у жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ПРН12. Збирати, аналізувати та демонструвати знання основних положень і концепцій в області теорії і практики іноземних мов, теорії комунікації, філологічного аналізу та інтерпретації тексту.

ПРН13. Володіти навичками розробки та реалізації різного типу проєктів в освітніх і культурно-просвітницьких установах, в соціально-педагогічній, гуманітарно-організаційній, книговидавничій, мас-медійній та комунікативній сферах, що передбачають використання державної та іноземних мов.

ПРН14. Планувати і здійснювати на належному рівні дослідження в галузі філології; аналізувати навчальну діяльність учнів, застосовувати сучасні методи викладання англійської мови та другої іноземної мови.

ПРН15. Дотримуватися правил академічної доброчесності, етичних та моральних принципів, що сприяють ефективному міжмовному та міжкультурному спілкуванню.

ПРН 16. Організовувати конструктивне спілкування з учнями; застосовувати прийоми організації виховного впливу на учнів; розвивати інтерес учнів до змісту навчального матеріалу; планувати заняття згідно дидактичної мети.

ПРН17. Здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різних стилів і жанрів; здійснювати порівняльний аналіз державної мови та мов, що вивчаються на лексичному, граматичному та стилістичному рівнях.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає у підготовці до та складанні атестаційного екзамену з іноземної мови-I та перекладу.

Атестаційний екзамен «Іноземна мова I і переклад» для студентів IV курсу (денна / заочна форма освіти) складається з таких видів робіт:

а) лексико-граматичний тест на множинний вибір за лексичним матеріалом аспекту «Аналітичне читання» VII-VIII семестрів та граматичними темами I-IV курсів;

б) фаховий письмовий переклад: з української мови на англійську тексту економічного фаху за тематикою, передбаченою робочою програмою дисципліни «Практика перекладу I»; з англійської мови на українську фахового юридичного тексту за тематикою, передбаченою робочою програмою дисципліни «Практика перекладу I»;

в) тест на множинний вибір з теоретичних дисциплін (лексикології з порівняльним компонентом, стилістики з порівняльним компонентом та теоретичної граматики з порівняльним компонентом);

г) усне монологічне та діалогічне мовлення як відповідь на проблемні питання за матеріалом змістовного аспекту «усне мовлення» в межах освітнього компоненту «Іноземна мова I» VII-VIII семестрів.

Критерії оцінювання атестаційного іспиту

Бали за кожен з перелічених вище (п. 5) видів роботи нараховуються в залежності від типу завдання:

а) лексико-граматичний тест на множинний вибір (20 питань з чотирма варіантами відповіді на кожне); час на виконання – 20 хвилин. За кожну правильну відповідь здобувачеві освіти нараховується один бал; максимальна кількість балів – 20.

б) фаховий переклад текстів (письмово) з англійської на українську мову (юридичної тематики) та з української на англійську мову (економічної тематики). Час на виконання – 60 хвилин. Максимальна кількість балів за обидва види завдання – 30.

Критерії оцінювання фахового перекладу: Виокремлюються три типи помилок: 1,0 штрафного балу – помилки, що призводять до повного викривлення змісту речення (синтагми) або змінюють його на протилежний; вилучення речення або синтагми; 0,5 штрафного балу – помилки, що

призводять до часткового викривлення змісту оригіналу, але зберігають когерентність речення; часткове вилучення інформації на рівні несуттєвих елементів змісту; термінологічні помилки; 0,1 штрафного балу – лексико-граматичні, стилістичні та орфографічні помилки, що не впливають на сприйняття речення. Оцінки: «5» – від 0 до 1,1 ш.б., «4» – від 1,2 до 3,1 ш.б.; «3» – від 3.2 до 5,1 ш.б. Для переведення у бали отриману оцінку необхідно помножити на 6.

в) тест на множинний вибір з теоретичних дисциплін (20 питань з чотирма варіантами відповіді на кожне); час на виконання – 20 хвилин. За кожну правильну відповідь здобувачеві освіти нараховується один бал; максимальна кількість балів – 20.

г) перевірка навичок спонтанного усного мовлення здійснюється шляхом виконання двох типів завдань у межах тем усної практики: (1) безперервний монолог – 2 хвилини (не менш за 1,5 хв. у відповідь на основний стимул + 0,5 хв. у відповідь на додатковий стимул (якщо студент зазнає труднощів із формуванням та висловленням думки на основний стимул). Стимулом є питання особистого характеру, відповідь на яке передбачає висловлення власного ставлення, розповідь про власний досвід, плани на майбутнє, коментар чи зауваження щодо певного аспекту теми, що вивчається; (2) проблемне питання (2 хв.) – висловлення власної позиції, підтримка чи заперечення думок як реакція на питання екзаменатора. Питання має бути дискусійним, може бути як абстрактного, так і конкретного характеру.

Критерії оцінювання усних відповідей:

ЗМІСТ: студент надає розгорнуту відповідь на стимул; у разі відхилення від суті питання, що поставлено студентові, екзаменатор повертає студента до поставленого йому питання.

ВІЛЬНІСТЬ МОВЛЕННЯ: студент вільно та спонтанно висловлює власну думку та практично не зазнає з цим проблем. Порухення природного потоку мовлення припускається лише за умов обговорення концептуально складних питань.

ІНТЕРАКЦІЯ: студент здатний обрати доречну дискурсивну стратегію та функції для того, щоб висловити власну думку, дотримуючись суті, та одночасно чітко означити власне ставлення до думок інших.

ЛЕКСИЧНИЙ ТА СИНТАКСИЧНИЙ ДІАПАЗОН: студент обирає найбільш адекватні та різноманітні мовні засоби відповідного стилю для чіткого висловлення власної думки у широкому діапазоні загальних, академічних, професійних чи особистих тем та не зазнає з цим труднощів.

ГРАМОТНІСТЬ: студент дотримується правил граматики та правильно вживає лексику; помилки є поодинокими, не грубого характеру та загалом можуть виправлятися ним самим, якщо припускаються.

ФОНЕТИЧНА КОРЕКТНІСТЬ: правильне вимовляння всіх слів; студент вміє змінювати інтонацію та ставити вірний смисловий наголос у реченні для передачі тонких відтінків значення.

Сума балів, набраних за усне монологічне та діалогічне мовлення як відповідь на два проблемні питання, помножується на три, таким чином максимальна кількість балів за усну відповідь становить 30.

Бал	Зміст	Організація змісту	Лексика, граматики та фонетика	Темп мовлення	Взаємодія з аудиторією
5	Відповідає темі, надає повне висвітлення проблеми, сконцентрований на сутнісних рисах, а не деталях	Адекватна змісту, чітка та зрозуміла; відповідає часовим обмеженням	Широкий діапазон лексики та граматичних структур, відмінна фонетика, можливі окремі незначні помилки	150-160 слів на хвилину	Легка та природна, змістовна відповідь на запитання; добрий зоровий контакт
4	Відповідає темі, надає достатньо повне висвітлення проблеми, сконцентрований на сутнісних рисах, а не на деталях	Адекватна змісту, але не завжди чітка; відповідає часовим обмеженням	Достатній діапазон лексики та граматичних структур, добра фонетика; наявні лексичні, граматичні, фонетичні помилки, які не перешкоджають сприйняттю змісту	120-140 слів на хвилину	Окремі труднощі під час відповіді на запитання; недостатній зоровий контакт
3	У цілому відповідає темі, надає адекватне висвітлення проблеми, але сконцентрований на деталях	У цілому зрозуміла, але не чітка, не повністю відповідає часовим обмеженням	Вузький діапазон лексики та граматичних структур, у цілому адекватна фонетика, помилки іноді	90-110 слів на хвилину	Труднощі під час відповіді на запитання; недостатній зоровий контакт

			перешкоджають сприйняттю змісту		
2	Не відповідає темі та /або надає фрагментарне висвітлення проблеми, сконцентрований на деталях	Важко зрозуміла; не відповідає часовим обмеженням	Обмежений діапазон лексики та граматичних структур, погана фонетика, помилки перешкоджають сприйняттю змісту	60-80 слів на хвилину	На запитання надається неадекватна відповідь; зоровий контакт відсутній
1	Відсутній	Відсутня	Численні помилки перешкоджають сприйняттю змісту	менш за 50 слів на хвилину	На запитання відповіді не надається

Після перевірки усіх видів завдань отримані здобувачем освіти бали підсумовуються й оцінка виставляється за наведеною нижче шкалою.

Схема нарахування балів

Вид роботи	Лексико-граматичний тест	Фаховий переклад	Тест з теоретичних дисциплін	Усне мовлення	Разом
Максимальна кількість балів	20	30	20	30	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види виконаних на атестаційному іспиті завдань	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Англійське складне речення: теорія та практика: навчально-методичний посібник з практичної граматики для студентів 4 курсу факультету іноземних мов (спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська»), уклад. Ю. В. Матюхіна, Т. К. Меркулова, О. Д. Нефьодова, О. В. Шпак – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 80 с.
2. Вища освіта: контрасти і проблеми: навчально-методичний посібник / Паповянц Е.Г., Нефьодова О.Д. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 97 с.
3. Кузьміна В. С., Меркулова Т. К., Нефьодова О. Д. Безособові форми дієслова: герундій: навчально-методичний посібник. Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2016. 76 с.
4. Кузьміна В. С., Меркулова Т. К., Безособові форми дієслова: дієприкметник: навчально-методичний посібник. (електронна версія)
5. Меркулова Т. К., Кузьміна В. С., Набокова І. Ю., Липецька В. С. Практична граматика англійської мови для студентів 3 курсу. Безособові форми дієслова. Частина перша. Інфінітив: навчально-методичний посібник. Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 140 с.
6. Система судочинства в англомовних країнах / Т.К. Варенко, Е. Г. Паповянц. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 68 с.
7. Environmental Challenges / Y. V. Bondarenko . – <https://drive.google.com/drive/folders/0B8wtpFiBQ2TDUnlZakFwNmVVMzg?resourcekey=0-0Q7BpFxDyK3UgJCqgljsjA&usp=sharing>.
8. Посібник для самостійної роботи з англійської мови для студентів 4 курсу: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи з англійської мови для студентів 4 курсу факультету іноземних мов / Укладачі: Варенко Т. К., Меркулова Т. К, Паповянц Е. Г., Шпак О. В. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – 116 с.
9. Практична граматика англійської мови. Умовний спосіб : навчально-методичний посібник для студентів 2 курсу факультету іноземних мов / уклад. О. В. Кузнецова, В. В. Кукушкін, І. Ю. Набокова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 72 с
10. Черноватий Л.М., Карабан В.І., Пенькова І.О., Ярощук І.П. Переклад англомовної економічної літератури. Економіка США. Посібник для студентів вищих закладів освіти (філологічні спеціальності та фах “Переклад”). Вінниця: Нова книга, 2005. 496 с.
11. Черноватий Л.М., Карабан В.І., Іванко Ю.П., Ліпко І.П. Переклад англомовної юридичної літератури. Посібник для студентів вищих закладів освіти (філологічні спеціальності та фах “Переклад”). Вінниця: Нова книга, 2007. 720 с.
12. Andrusiak I.V., Slyvka M.I. The Use of Articles in English. Uzhorod. 2023. 83 p.
13. Berry R. Collins COBUILD English Guides: Articles Bk.3 (Harper Collins Publishers). 1991. 120 p.

14. Foley M., Hall D. Longman Advanced Learner's Grammar. Pearson, 2008. 284 p.
15. Hewings M. Advanced Grammar in Use. CUP, 2013. 304 p.

Допоміжна література

1. Бондаренко Є.В. Аналіз художнього тексту-4 (ч. I та II): навчально-методичний посібник з мультимедійним забезпеченням / Є.В. Бондаренко. – 4.32 GBT / 1.03 GBT
2. Верба Г.В., Верба Л.Г. Довідник з граматики англійської мови. – 6-те вид. – К.: Освіта, 1995, – 320 с.
3. Готуємось до атестаційного іспиту. Лексико-граматичний переклад: методичні рекомендації для студентів 4 курсу факультету іноземних мов (спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська»). Укладачі: Морозова І. І., Шпак О. В. – Х.: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022. – 44 с.
4. Свердлова І.О., Рябих М.В. Modality in Patterns: Навчальний посібник із граматики. Харків: ХНУ ім В.Н. Каразіна, 2015. 168 с. 2. Свердлова І.О., Скрипнік І.Ю., Набокова І.Ю. Complete Guide to the English Article: навчальний посібник з граматики. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. 132 с.
5. У діалозі з твором: навчально-методичний посібник / Бондаренко Є.П. – Х.: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2007. – 49 с.
6. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К. : Вид. дім "КМ Academia", 2000. 218 с.
7. Кочерга О., Мейнарович Є. Англійсько-український словник наукової літератури (Фізика та споріднені науки). Вінниця: Нова книга, 2010. 1390 с.
8. Прикладне термінознавство: Навч. посіб. за ред. В.В. Дубічинського та Л.А.Масенко. Х.: НТУ"ХПГ", 2003 144с.
8. Advanced Writing (Electronic Resource) – Access: <https://www.coursera.org/learn/advancedwriting>
4. Greenbaum S., Quirk R. A Student's Grammar of the English Language. – Longman, 1990. – 490 p.
9. Swan M. Practical English Usage. OUP, 2005. 688 p.
10. Swan M., Walker C. How English Works. OUP, 2000. 362 p
11. Vince M. Macmillan English Grammar in Context Advanced. Macmillan, 2008. 240 p.

11. Посилання на інформаційні Інтернет-ресурси

1. Grammar and Punctuation (Electronic Resource). URL: <https://www.coursera.org/learn/grammarpunctuation>
2. Cambridge Dictionary Online: <http://dictionary.cambridge.org/>
3. English Grammar Online: <https://www.ego4u.com/en/cram-up/grammar>
4. Macmillan Dictionary : <http://www.macmillandictionary.com/>
5. Merriam-Webster Dictionary: <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/time>
6. Oxford Advanced Learner's Dictionary Online: <http://www.oxfordadvancedlearnersdictionary.com>